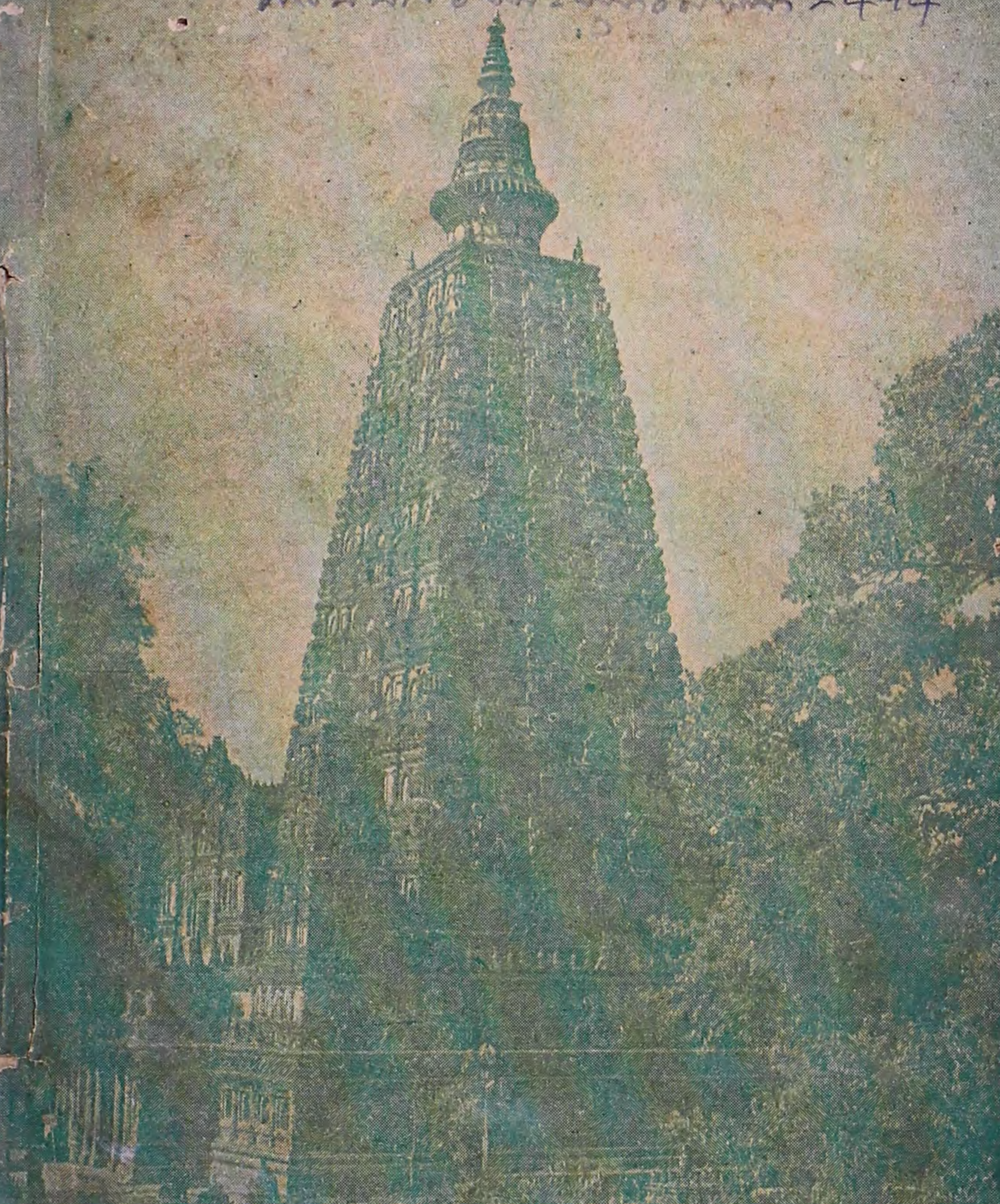

วัดสุทัศนเทพวราราม 2494

อาโลก อุตปาทิ แสงสว่างเกิดขึ้นแล้ว

พระมหาเจดีย์ พุทธคยา อินเดียน

ปาฐกถา

เรื่อง

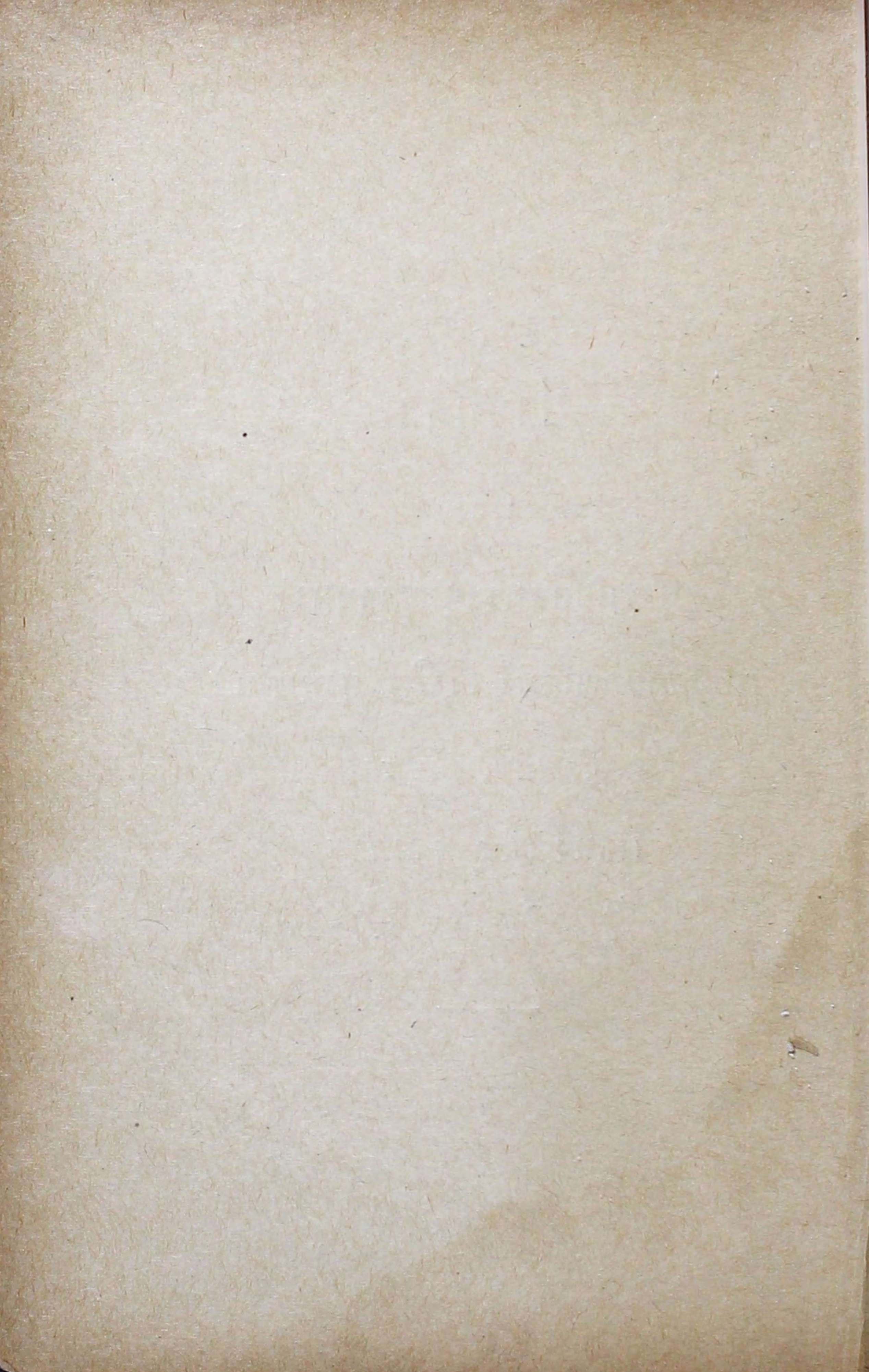
การนับถือพระพุทธศาสนา

พระโศภนคณาภรณ์ (เจริญ สุวฑฺฒโน)

วัดบวรนิเวศวิหาร

แสดง ณ พุทธสมาคม

วันเสาร์ที่ ๑๗ มีนาคม พ. ศ. ๒๔๕๔

คำนำ

ปาจิ กถา มุ่งสำรวจการนับถือพระพุทธศาสนา
ของเราว่าเป็นไปอย่างไร และควรจะเป็นอย่างไร,
และมุ่งแสดงหัตถกรรมณะเพราะที่เกดการปฏิบัติชั้นสา-
มัญแต่บางข้อ ไม่ได้มุ่งแสดงปรมัตถะ หรืออรรถอื่น
ลุ่ม, แต่กแสดงตามสามารถ, เจาหน้าทพุทธศาตาม
ได้บรรทกเส้นดวดไวเมื่อคราวแสดง และดอกลงมาให้
ได้เก็บไว้นานแล้ว, บดิน ปรารภจะพิมพ์จึงแก้ไขเพิ่ม-
เติมตามสมควรแล้ว ให้พิมพ์ชนเพื่อประโยชน์แก่
ท่านผู้ปรารถนาธรรมทั่วไป.

ศัพท์ปาปัส อกรรม

กุดดลุดูปสมปทา

ศัพท์ตปรีโยทปน

เอต พุทธาน ศาสน

บาปชั่วทั้งองมิปองเจตน์กอบ

บุญดีชอบพุนวิบูลกุศล

ฟอกจิตต์ของตนวิมล่องพัน

นี้แหละสกลพุทธศาสนา.

ศกุกโร ศาวโก ศลล

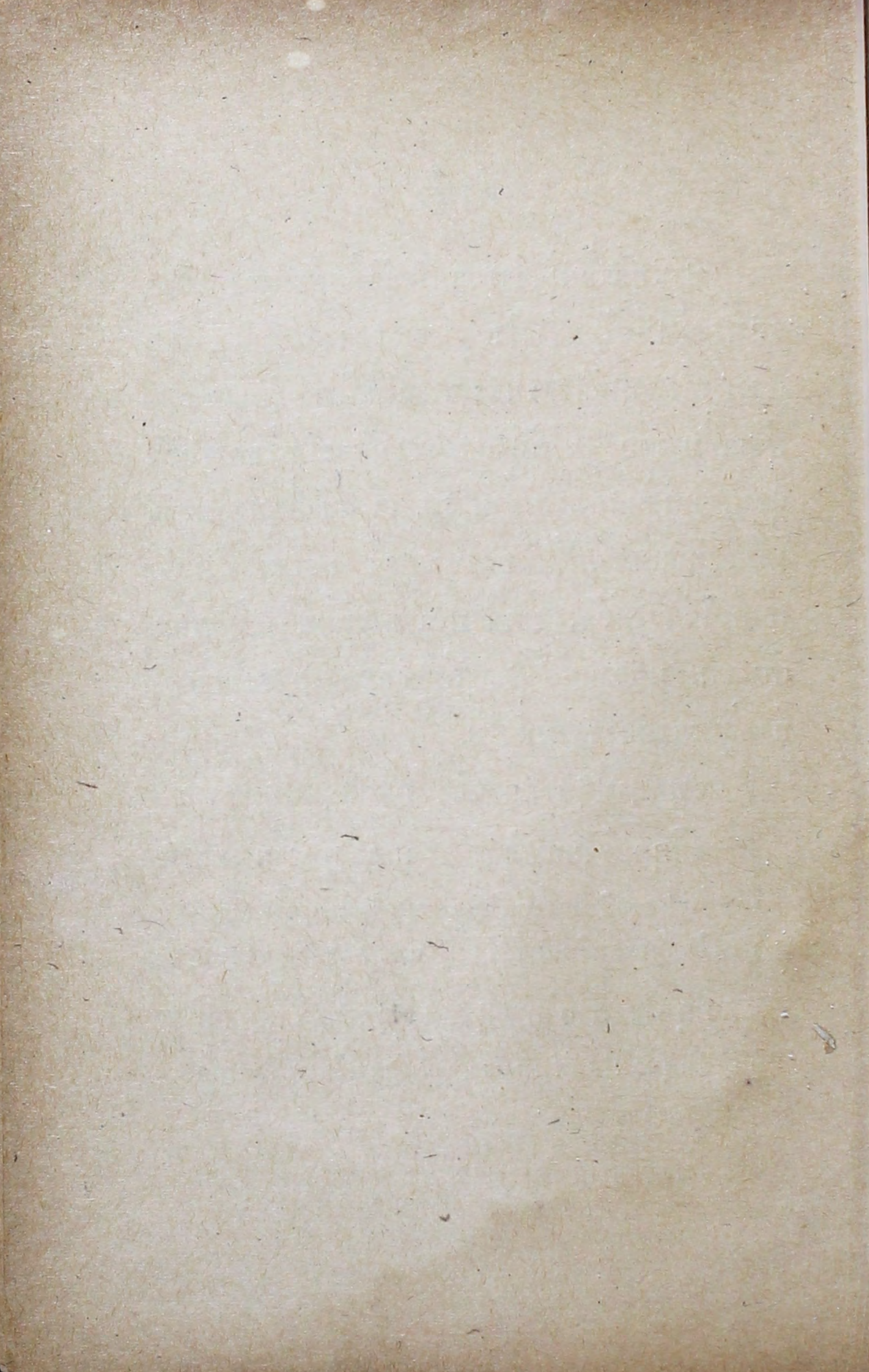
พุทธศาสนิกอ อัย

ผู้ปฏิบัติพุทธศาสน์สำเหนียก

นี้แหละเรียกพุทธศาสนิก.

ศ. ค.

ศุภาคม. ๒๔๕๕

ปาฐกถา

เรื่อง

การนับถือพระพุทธศาสนา

พระโศภนคณาภรณ์ (เจริญ สุวฑฺฒโน)

วัดบวรนิเวศวิหาร

แสดง ณ พุทธสมาคม

วันเสาร์ที่ ๑๗ มีนาคม พ. ค. ๒๔๕๔

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมา สมฺพุทฺทสฺส
(๓ จบ)

ท่านสหธรรมิกและท่านสาธุชนทั้งหลาย

ฉัน พุทธสมาคมแห่งประเทศไทย ได้จัดให้มีการ
แสดงปาฐกถาธรรมซึ่งเป็นไปตามเคย และได้อา-
ราชนาให้อาตมาแสดง. การแสดงธรรมในทันท
เป็นที่น่าหนักใจอยู่ เพราะท่านผู้ฟังทั้งหลายเป็นผู้

ได้เคยส่งตบฟังท่านที่เคยแต่คงมาแต่ทุกชั้น ทุกจำพวก
 ทงคฤหัสถ์ ทงบรรพชิต, ท่านทงแก่การงานแต่คง
 แก่เรียนมาแต่วกมเบ็นต์วณมาก, แต่เพราะได้มองดูออก
 ทางหนงว่า ท่านทมความรยอมนดำมารถวินัจฉยตั้งท
 ฟังว่าผิดหรือถูก บริบูรณ์หรือบกพร่องอย่างไรได้,
 ฉนนถงแม้ว่าการแต่คงจะมบกพร่องไปบ้าง ก็น่าจะได
 รับการวินัจฉยอย่างถูกต้อง แต่คงจะไม่ถือเอาข้อท
 บกพร่องนั้นไปเป็นข้อยึดถือประพฤตปฏิบัติ, จึงได้
 เกิดความเบาใจแต่รับมาแต่คง ในหัวข้อที่ได้ออกว่า
 “การนับถือพระพุทศค้ำถนา”
 เรื่องนคเป็นเรื่องด้ามญ เพราะเราทงหตายซงเข้า
 ใจทนว่าเป็นพุทศค้ำถนิก “ผู้นับถือพระพุทศค้ำถนา”
 ยอมเบ็นผู้ทเกยวของอญกบเรื่องนทวกัน, แต่วาเรื่องท
 เบ็นด้ามญเช่นน ก็น่าจะไดหยบยกขนมาพูดแต่
 พิจารณากันบ้าง, เพราะถ้าจะตั้งค้ำถนว่า การนับ
 ถือพระพุทศค้ำถนาของเราในบัตน ไดเบ็นไปถูกหรือผิด

อย่างไร? และควรจะแก้ไขอย่างไร? เมื่อถูกถาม
 ปัญหาเขาเช่นนกนาจะตอคิด, หรือถ้าจะถูกถามว่า
 ท่านเป็นพุทธศาสนิกคณนบถอพระพุทศาคัดนาใช่หรือ
 ไม? ผูทหนบถอพระพุทศาคัดนากจะตอตอบว่าใช่,
 ถาจะถูกถามตอไปอีกว่า ท่านนบถอพระพุทศาคัดนา
 ตงแตเมื่อไร? ท่านเขามาหนบถอศวอการอยางไร?
 เมื่อท่านเขามาหนบถอแตวท่านอยุเฉย ๆ หรือว่าท่าน
 ปฏิบศพระพุทศาคัดนาอยางไรบาง? เมื่อถูกถามเชน
 นเขาอก กนาจะตอคิดเชนเดยวกัน. เพราะฉนนจ
 ไดเดออกเรองนชนแตตง.

กอนอนจะขอจาทคความคาวา “การนบถอพระ
 พุทศาคัดนา” กอน. การนบถอพระพุทศาคัดนากดาว
 กวาง ๆ ก็ไดแก “การยอมรบหนบถอพระพุทศเจาว่าเชน
 พระกาลดาของตน และยอมรบปฏิบศธรรมที่เชนคาว
 สวสอนขงพระพุทศเจา,” การนบถอพระพุทศาคัดนา
 ตงกดาวมาน ก็ยอมเนองไปถง “การเคารพนบถอบุชา

ทนุบำรุงวัตถุที่เนื่องกับพระพุทธศาสนา เช่นปูชนีย-
 สถาน วัตถุอาราม ตลอดจนการทนุบำรุงผู้ประพฤติ
 ธรรมในพระพุทธศาสนาให้เป็นผู้สามารถปฏิบัติศาสน-
 ธรรมได้สะดวก ไม่ขัดข้อง," นี้เป็นคำกำหนดความ
 หรือจำกัดความ คำว่า "การนับถือพระพุทธรูปค้ำศาสนา"
 โดยย่อ, ที่จริงตามความมานถาจะเพ่งดูว่าเราใช้คำว่า
 "การนับถือพระพุทธรูปค้ำศาสนา" นั้นเป็นการเหมาะแล้ว
 หรือยัง, ก็จะต้องกว่ายังไม่เหมาะนัก, แต่ว่าอาศัยที่คำ
 เป็นคำที่ใช้กันคาดกันเป็นที่เข้าใจกัน ฉะนั้นไม่ควรจะ
 ต้องเปลี่ยนแปลงคำอื่น ใช้คำอื่นแต่ให้ความหมายให้ถูก
 ต้องกับความประสงค์ดีกว่า. การนับถือพระพุทธรูปค้ำศาสนา
 ตามที่ได้อำหนดความหมายมานั้น จะเข้าใจแจ่มแจ้งได้
 ด้วยการศึกษาประวัติของผู้นับถือพระพุทธรูปค้ำศาสนา
 แต่เดิมว่าได้เป็นมาอย่างไร, เพราะว่าผู้นับถือพระพุทธรูป-
 ค้ำศาสนาเอง มีส่วนทำให้พระพุทธรูปค้ำศาสนาปรากฏขึ้น คง
 อยู่ได้เป็นไปได้ในโลก, แต่ก็ต้องอาศัยพระพุทธรูปเจ้าได้

คนถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ว่าเป็นสรณะ
 แดะแต่คงคนเป็นอุบาสกหรืออุบาสิกา. นี่เป็นการนับ
 ถอพระพุทธศาสนามาคงแต่คนเดิม, พงเข้าใจว่าผู้นับถอ
 พระพุทธศาสนามาคือผู้ถึงธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแต่คง
 นเอง คือพระสงฆ์ที่เรียกกันเดิมที่ว่า "สาวกสงฆ์"
 คือหมู่ของผู้ฟังของพระผู้มีพระภาค, เพราะฉนั้นขอ
 ว่า ผู้นับถอพระพุทธศาสนามาโดยตรงก็ถือว่าผู้นับพระ
 สงฆ์ตนเอง หรือว่าถ้าไม่ถึงอย่างนั้น ก็เป็นผู้ที่นับตนเอง
 อยู่ในพระสงฆ์. ผู้นับถอพระพุทธศาสนามา เมื่อก่อน
 โดยเหตุกรรมแต่จริงแล้ว ก็ชื่อว่าเป็นผู้ที่นับตนเองอยู่
 ในพระสงฆ์สมมติผู้หนึ่ง ๆ ด้วยกันทั้งนั้น ทั้งคฤหัสถ์
 ทั้งบรรพชิต.

แต่ว่าต่อมาเมื่อพระพุทธศาสนามาได้แพร่หลายออกไป
 ไป การนับถอพระพุทธศาสนามาได้แปรไปจากเดิม
 ก็นับถอได้กลายเป็นการนับถอประจำตระกูล ประจำ
 หมู่ ประจำชาติ จนถึงกับเมื่อเกิดมาในชาติ ในหมู่

หรือตระกูลตบถอกนบถอดวย, เมื่อบนเช่นน ึ่ง
 มักจะถูกเกณฑ์ให้บถอดตงแต่เกิด ทงทงไม่รู้ว่พระ-
 พุทธค้าคัดนาคืออะไร, เมื่อโตชนกิด้าคัญคนว่เป็นผู
 นบถอพระพุทศค้าคัดนาคือเดยว บางททงทไม่รู้ว่พระ-
 พุทศค้าคัดนาคืออะไร พระพุทศเจ้าคือใคร พระธรรม
 คือใคร พระสงฆ์คือใคร, บางทที่ไม่ได้ปฏิบัติธรรมใน
 พระพุทศค้าคัดนาคือซาประพฤตบาปธรรมกม แต่ก
 ค้าคัญคนว่เป็นนบถอพระพุทศค้าคัดนาคือ นเป็นการนบถอท
 ได้แปรมา, เพราะเหตุนี้ถ้ถามผู้ทนบถอพระพุทศ-
 ค้าคัดนาคืออย่างน, ถ้ถามผู้ทงอยู่ในค้ัดในธรรม ก้จะว่
 ซาพเจ้านบถอพระพุทศค้าคัดนาคือ, ถ้ถามผู้ทเป็นผูราย
 ซ้าคนหรือเป็นโจรปถนทรพยซาบบ้าน เขาก้จะว่ซาพ-
 เจ้านบถอพระพุทศค้าคัดนาคือเดยวกัน, เพราะฉนั้น
 เป็นอนว่านบถอพระพุทศค้าคัดนาคือทงนทงน ทงคน
 ทด ทงคนทไมค้ด ทงคนทสนใจปฏิบัติธรรมในพระพุทศ-
 ค้าคัดนาคือทงคนทไม่สนใจปฏิบัติธรรมในพระพุทศค้าคัดนาคือ,

เพราะฉะนั้น ถ้าเราไม่หยาบยกการนับถือพระพุทธศาสดา
 ของเราขึ้นมาพิจารณาดูว่า บัดนี้เรานับถือพระพุทธศา-
 ศาสดาขึ้นอย่างไร และนับถือกันไปอย่างที่เขา
 นับถือ ตกทรพยเขาก็นับถือ คิมเหตฺวาเมยาเอาเรื่อง
 เอาราวอะไรไม่ได้ก็นับถือ ก็จะไปกันใหญ่, เพราะฉะนั้น
 จึงควรจะหยาบยกขึ้นดูให้รู้ ว่าเราควรจะนับถืออย่างไร
 ควรจะแก้ไขอย่างไร.

จริงอยู่ แม้การนับถือพระพุทธศาสดาที่แปรมาตั้ง
 กตาวน จะไม่ดำริเจ้ประโยชน์เหมือนอย่างตอนต้นก็
 จริง แต่ถึงคิด, เพราะถึงอย่างไร ก็ชอว่านับถือใน
 ทางวัตถุ ถึงแม้จะไม่นับถือในทางที่เขาถึงธรรม,
 กตาวนคอกยงมีความเคารพบูชาขณยสถานและวัตถุที่ควร
 เคารพในพระพุทธศาสดาอยู่, ชอนกึเปรยบเหมือน
 อย่างว่าได้ผลไม้มรสไว้เช่นเป็นอ้อยหรือมังคุด, แม้
 จะยังไม่บริโภคผลไม้นั้น ก็ชอว่าได้ผลไม้มรส
 หวานไว้แล้ว, บริโภคเมื่อไรก็ย่อมจะได้รสเมื่อนั้น,

ขอนกเช่นเดียวกัน แม้การนับถือของเราจะเป็นอย่างไร
 ไรก็ตาม ก็ขอว่าได้นับถือในวัตถุทุกสิ่งทุกอย่างอยู่แล้ว,
 เมื่อได้พิจารณาถึงวัตถุประสงค์และพยายามที่จะศึกษา
 ให้รู้จักพระพุทธศาสนา และปฏิบัติพระพุทธศาสนา
 ก็ย่อมสามารถจะได้รับประโยชน์แห่งการนับถือนั้นได้
 อย่างน้อยก็ย่อมจะทำให้มีความประพฤติปฏิบัติดีช่น.

แต่พึงเข้าใจว่าการนับถือพระพุทธศาสนานั้น จำ
 เป็นที่จะต้องมีการปฏิบัติตามธรรมของพระพุทธเจ้าตาม
 สามารถ อย่างน้อยก็ต้องมีศีล ๕. จะสามารถทำตัว
 ของเรา ให้เป็นผู้ นับ ถือนับถือพระพุทธศาสนา โดยถูกต้อง
 ต้องอาศัยหลักซึ่งจะนำมาถนัดไว้ในที่ ๓ ประการคือ:—

- ๑ การฟังหรือการเรียนให้รู้จักพระพุทธศาสนา
- ๒ การปฏิบัติพระพุทธศาสนา
- ๓ ความรู้ความเห็นธรรม

ในข้อแรกนั้น คือการฟังหรือการเรียนให้รู้จักพระ-
 พุทธศาสนา ขอนเป็นข้อสำคัญในเบื้องต้น, แม้พระ-

ตั้งชมเองท่านก็แต่คงว่า ภควโต สาวกสงฺโฆ หมู่แห่ง
 ผู้ฟังของพระผู้มีพระภาค แปลว่า ท่านต้องเป็นผู้ที่
 ด้ดับฟังจึงจะรู้ได้, เพราะฉนั้นในการที่จะทำตนให้เข้า
 ถึงคำสอนในเบื้องต้น จึงจำเป็นที่จะต้องดับฟังหรือ
 ต้องเรียนให้รู้จักพระพุทธรู้คำสอน ว่าพระพุทธรู้คำสอน
 ดอนอย่างไร แม้โดยย่อพอเป็นทางปฏิบัติของตน.

พระพุทธรู้คำสอนนั้นเมื่อกด่าโดยย่อแล้ว ย่อม
 สอนให้ละความชั่ว ให้ประพฤติกความดี และให้ชำระ
 จิตใจของตนให้บริสุทธิ์ผุดผ่อง ตามหลักที่ทรงแต่คง
 ไว้ในโอวาทปาฏิโมกข์, และยังมีหลักที่เราผู้นับถือ
 พระพุทธรู้คำสอนควรที่จะฟังจะศึกษาให้รู้ไว้อีก คือ
 หลักในเรื่องกรรม หลักในเรื่องอริยสัจจ์ เหล่านี้
 เป็นข้อใหญ่ใจความซึ่งเป็นองค์ประกอบแห่งพระพุทธรู้
 คำสอน.

ก็แหละพระพุทธรู้คำสอนตามทุกถาวรมา ก็จำต้อง
 อาศัยภาษาคอคำพูด จะเป็นภาษาบาลีก็ตาม จะแปลมา

เป็นภาษาไทยก็ตาม และเราฟัง ก็ฟังภาษา, ภาษา
 ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดง เรียกตรง ๆ เป็นกลาง ๆ ว่า
 “ภาษาธรรม” เป็นข้อที่เราควรจะต้องทำความเข้าใจ,
 ภาษาธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงนั้น ท่านกล่าวว่า
 บริบูรณ์บริบูรณ์ด้วยพยัญชนะคือถ้อยคำ ด้วยอรรถ
 คือเนื้อความ ไม่จำเป็นจะต้องเพิ่มเติมข้อชำระแก้ไข,
 ทั้งอรรถทั้งพยัญชนะดงกันสัมพันธ์กัน, ถ้อยคำที่ทรงแสดง
 อย่างไม่เห็นเนื้อความก็ดงกันนั้น ไม่มีต้นต้น ไม่
 เหมือนอย่างคำพูดที่พูดกัน เป็นคำปากตดาด, ยกตัว
 อย่างเช่นพูดกันว่า “ท่านข้าอ,” ถ้อยคำใช้ว่า ท่าน
 ข้าอ แต่หมายความว่า “กินข้าอ,” ทนถ้าจะแปล
 ถ้อยคำออกไปว่า “ท่าน” แปลว่า “ให้,” เพราะ
 ฉะนั้น “ท่านข้าอ” ก็ต้องแปลว่า “ให้ข้าอ” ไม่ใช่
 แปลว่ากินข้าอ, พูดว่า “ให้ข้าอ” แต่หมายความว่า
 ว่า “กินข้าอ,” ภาษาที่พูดกันเป็นรูปนเป็นล่วนมาก,
 แต่ภาษาธรรมของพระพุทธเจ้าไม่ใช่เป็นอย่างนั้น,

เมื่อท่านพูดว่า “ให้ข้าว” ก็ต้องเป็น “ให้ข้าว”
 เมื่อท่านพูดว่า “กินข้าว” ก็ต้องเป็น “กินข้าว.”
 ย่อมออกหลายคำที่เก็บจากภาษาธรรมไปพูด แต่ก็พูด
 ถิ่นผิด ๆ เช่น ถ้าโกธรพูดว่า “โมโห,” ความจริง
 โมโห แปลว่า “หลง” ไม่ใช่โกธร, ถ้าฤษยาพูด
 ว่า “อิฉา,” อิฉา แปลว่า ความปรารถนา หรือ
 ความอยาก แต่ไปหมายความว่า “ฤษยา,” ทนถอย
 คำจึงเป็นอย่างหนึ่ง อรรถเป็นอย่างหนึ่ง, แต่ภาษา
 ธรรมของพระพุทธเจ้าไม่ใช่เป็นอย่างนั้น ถ้อยคำก็
 คงอย่างเดียวกับอรรถคือเหอความททรงมุง, เพราะ
 ฉนั้นแม้พระพุทธเจ้าจะได้ดวงมาเป็นเวดาหลายพัน
 ปีแล้ว เราจึงสามารถอาศัยพยัญชนะคือถ้อยคำที่ทรง
 แต่งขึ้นค้นหาความหมายของธรรมได้ เพราะภาษา
 กับความหมายไม่ดับปรกกัน ไม่เหมือนกับภาษาที่พูด
 ถ้อยเป็นพจน.
 อนึ่ง จำต้องศึกษาให้รู้จักนิทานของธรรมที่ทรง

แ่ดง, นิตานนนเรามากเข้าใจกันว่าเรื่องราวต่าง ๆ
 ที่เล่าอ้างกันมาประมปราอะไรต่าง ๆ แต่ว่าในทนมหมาย
 ความว่าเรื่องที่เบนมุดเคำให้ทรงแ่ดง, พระพุทชเจ้า
 จะทรงแ่ดงธรรมกคองมนทาน คอเรื่องทเบนมุดเคำ
 ให้ทรงแ่ดง ไม่ใช่ทรงแ่ดงเบตา ๆ เฉย ๆ, ยกค้ว
 อย่างดงจะทรงแ่ดงคาถาหนังกจะทรงพิจารณาตุเรื่อง
 ทเบนมุดเคำว่าเบนมอย่างไร ควรจะแ่ดงธรรมอย่าง
 ไร, เช่นทท่านเดำว่าพระจักชูปาดเถระได้ประพฤค
 ความเพียรอย่างหนักจนถงกับจักชูปอดทงสองข้างจิง
 ได้ดำเร้จเบนมพระอรหันค, เมอได้ดำเร้จเดำทท่านได้
 เคนจกรรมในคณวันทมฝนคก ได้เหยยบค้วแมดงเมำ
 คายไปเบนมอนมาก เพราะทท่านจักชูปอดคองไม่เห้น
 ฝ่าย พวกภิกษุเห้น เขาเห้นนนไม่ทราบวาท่าน เบนมพระ
 อรหันค ก็กดำวหาว่าในเวดาคทตายงคไม่ทาคความ
 เพียร พอดคเดยเดำ มาปรารภคความเพียร ชำคค้วให้
 คายไปเบนมอนมาก, พระพุทชเจ้ากทรงพยากรณ์วาท่าน

เป็นพระอรหันต์ ไม่มีเจตนาที่จะฆ่าสัตว์ จึงได้ตรัส
 พระคาถาหนึ่งสอนภิกษุทั้งหลายว่า “กรรมทั้งหลายมี
 ใจเป็นหัวหน้า มีใจประเสริฐ ดำรงด้วยใจ, ถ้าบุคคล
 มีใจถูกโทษประทุษร้ายแล้ว จะพูดก็ตาม จะทำก็ตาม
 ความทุกข์ย่อมติดตามผู้นั้น เพราะเหตุจริตนั้น เหมือน
 อย่างดอกเกวียนที่ติดตามรอยเท้าของโคที่ลากเกวียนไป
 ฉะนั้น,” นพระพุทธเจ้าทรงแต่งตั้งคาถานี้เพราะมีนทาน
 ค่อมเรื่องที่เป็นเหตุแล้ว ก็ทรงแต่งตั้งกรรมให้เหมาะแก่
 นทานคือเรื่องที่เป็นเหตุนั้น ๆ, และในกรรมที่ทรง
 แต่งตั้งนั้นเอง ก็มีเหตุมีผลอยู่ในตัวว่าอะไรเป็นเหตุ
 อะไรเป็นผล ซึ่งต้องถึงกัน, เพราะฉะนั้น การที่เรียนรู
 นทานคือมูลเหตุที่พระพุทธเจ้าทรงแต่งตั้งกรรม จึงเป็น
 ข้อที่สำคัญมาก ที่จะทำให้สามารถปฏิบัติพระพุทธ
 ศาสตร์ได้โดยถูกต้องและได้รับผล.

การที่มโนว่านับถือพระพุทธศาสนา แต่ไม่ได้
 รับผิดชอบต่อการ เช่นรักษาศีลหรือให้ทานก็ยังไม่

จน ยิ่งจะลำบาก, ไม่เหมือนกับผู้ประพฤติในทางที่
 แสงสว่างทรมองทั้งโดยตรงทั้งโดยอ้อม, เขาไม่มีศรัทธา
 เขาไม่มีกรรมอะไร แต่เขาก็มีมัจจุรณ อะไรเหตุนั้น
 เป็นต้น, หรือพระพุทธองค์ศาสดาเป็นเหตุให้เกิดความ
 เต็มทรมอย่างนั้นอย่างนั้น, นักเพราะไม่ได้ศึกษาให้รู้
 นิทาน คือมุตเคาทพระพุทธเจ้าทรงแต่งตั้งกรรมนั้น ๆ.
 พระพุทธเจ้าทรงแต่งตั้งกรรมไว้ แม้โดยตรง จะทรงมุ่ง
 วิมุตตคือความหลุดพ้นหรือความสะอาด แต่เวลาที่
 ผู้ยังไม่สามารถจะสะอาดเช่นนั้นได้ ก็ทรงแต่งตั้งให้ประ-
 กอบด้วยกรรมที่จะนำไปให้สำเร็จประโยชน์บ้าง
 ให้สำเร็จประโยชน์ภายนอกบ้างเป็นชั้น ๆ ขึ้นไป, และ
 กรรมบางประการก็ทรงแต่งตั้งแก่มนุษย์ซึ่งได้สะอาดความ
 กังวลในฆราวาสวิสัยแล้ว บางประการก็ทรงแต่งตั้ง
 แก่ฆราวาส, เพราะฉะนั้นจะปฏิบัติกรรมกตของรูนทาน
 คือมุตเคาทให้ทรงแต่งตั้งเห็นว่า ทรงมุ่งแต่งตั้งแก่มนุษย์
 ไหนทรงปรารถนาเหตุอย่างไร จึงจะสามารถได้ออกปฏิบัติ

ธรรมเนียมให้ใครบดคืบได้, ดองส้มคิดดูว่าถ้าจะทรง
 แแต่ดงธรรมแก่เรา จะทรงแแต่ดงธรรมอะไร, ทนส้มคิด
 ว่าเรากำตั้งอยู่ในวัยที่จะเล่าเรียนคึกษา กำตั้งอยู่ใน
 วัยที่จะต้องการประกอบกิจการงาน มุ่งความก้าวหน้าใน
 การอาชีพ มุ่งเกียรติ มุ่งชอเลี้ยง มุ่งยศ ส้มคิด
 อย่างนั้น นทวเราเองเป็นนทาน, คราวนี้จะทรงแแต่ดง
 ธรรมอะไรต่อน, ถ้าเป็นเช่นนั้นก็ทรงแแต่ดงให้ประ
 กอบด้วยประโยชน์ปัจจุบัน คือให้ถึงพร้อมด้วยความ
 หมั่นแแต่ดวงหาทรัพย์เป็นต้น, แแต่จะต้องทรงต่อนให้
 ถึงพร้อมด้วยประโยชน์ภายนอกจะทำให้มีความสุขดับ
 ไป ตอดดถึงภายนอก ไม่ใช่ในปัจจุบันเท่านั้น แแต่
 ให้เผอแผ่ความสุขนั้นแกผู้อื่นต่อไปอีกด้วย กดำวคือ
 ให้ถึงพร้อมด้วยศรัทธาคความเชื่อในสิ่งที่ดีควรเชื่อ ให้
 ถึงพร้อมด้วยศดคคความประพฤติตตงนเป็นต้น. ทน
 ส้มคิดว่าเรากำตั้งประสงค์ความทุกข์ เช่นว่าตองได้ย
 ทรัพย์หรือได้ยศคคตเป็นนทกรไป จะทรงต่อนอย่างไร,

เมื่อเหตุเป็นเช่นนี้ ก็จะต้องทรงสอนให้ปรากฏถึงคติ
 ธรรมดาว่า เราจะต้องพดัดพรากจากของรักของชอบ
 ใจทั้งนั้น และใช้การอธิบายเพื่อโน้มน้าวไปให้เห็น
 คติธรรมดา, เพราะฉะนั้นถ้าถือเอาตัวเราเองเป็นนิทาน
 ก็ถือว่าถือเอาเรื่องที่เราเป็นอยู่ ประสพอยู่เป็นมูลเหตุ
 และคิดว่าถ้าพระพุทธเจ้าได้ทรงสอนเราจะทรงสอน
 อย่างไรแล้ว, เลือกลงเอาคำสอนมาปฏิบัติให้เหมาะแก่
 นิทาน ก็ถือว่าเรื่องของเราแต่ละคนแล้ว เราจะได้รับ
 ประโยชน์จากธรรมของพระพุทธเจ้า ไม่มีการเสีย
 ประโยชน์เลย. การที่เราไม่ได้รับประโยชน์นั้น เพราะ
 เราไปเอาธรรมที่ทรงแสดงเพราะเรื่องของคนอื่น ซึ่ง
 ไม่เหมาะแก่เรื่องของเราปฏิบัติ นั้นเป็นเพราะเหตุนี้.
 ในการปฏิบัติควบัสต์สนาธุระ ก็ต้องให้เหมาะแก่
 นิทานของแต่ละคนเช่นเดียวกัน, ดังจะเล่าเรื่องพระ-
 จูดบันถกแซกดังไว้อีกเรื่องหนึ่ง.
 พระมหาบันถกเถรผู้พี่ให้พระจูดบันถกเรียนคาถา

บทหนึ่งถึง ๕ เดือน ก็ไม่อาจเรียนได้ เพราะที่บันทึก
 จึงขับไล่ให้ไปเสีย. พระจูดบันถกคิดจะตั้งเดินออก
 ไปในเวดดาเข้าครู, พระคำดดาทรงพบเข้าครัดถาม,
 ก็กราบทูลให้ทรงทราบ. พระคำดดาครัดปดอบโยน
 ทรงดูบศรัษะด้วยฝ่าพระหัตถ์ ทรงนำไปพระคันชกฏ
 ที่ประทับ ทรงสั่งให้หนังสือหน้าไปทางทิศตะวันออก
 ประทานผ้าสะอาดให้ดูบ พดางบริกรรมว่า รโฆหรณ
 รโฆหรณ "เท่าไคด" "เท่าไคด," พระจูดบันถกมอง
 ดวงอาทิตย์ดูบผ้าบอย ๆ ผ้าก็เบอนหมอง ก็คิดว่าผ้า
 สะอาดเหตอเกิน แต่อาศัยยอตตภาพนจึงตั้งปรกอย่าง
 น, จิตตกดำเนินสู่กระแฉ่วบัสสนา กำหนดความตั้ง
 ความเลื่อมว่า ตั้งซารทงหตายไม่เที่ยงเบ็นตน บัดดู
 พระอรหัตตแดง. ความดำเรจผลตคตงน เพราะพระ
 คำดดาทรงทราบนิทานของท่าน แฉ่วทรงสอนให้เหมาะ
 เพราะฉนนจคงวรศกษาให้รูนทานคอ เหตุทเบ็นมุต
 เคาทพระพุททเจ้าทรงแฉ่คตง โนมหน้าวนำมาปฏิบัตให้

เอง เป็นเครื่องต้องถึงความเชื่อในพระพุทธศาสดา
 ว่ามอ้อย่างไร, อย่างที่พูดว่าคนที่เขาวิตถลอคัดฟัง
 ธรรมหรือให้ทานว่าคนมีศรัทธา, นักยกเอาการปฏิบัติ
 ชนมาว่า, แม้ในพระบาตกัมแต่คงไว้ คือในคกนิบาต
 พระพุทธเจ้าทรงแต่คงองค์ของผูมศรัทธาไว้ ๓ ประการ
 คือประสงค์จะเห็นผูมศรัทธ ๑ ปรารถนาจะฟังธรรม ๑
 ตัดความตระหนบรจากทาน ๑ เมื่อประกอบด้วย
 องค์ ๓ ประการนี้ จึงเรียกว่าผูมศรัทธา, นักเอาการ
 ปฏิบัติเข้ามาเป็นเครื่องวัดความศรัทธาหรือไม่. เพราะ
 ฉนั้น ศรัทธาจึงเขียนประการสำคัญมาก เราจะต้อง
 พยายามทำศรัทธาของเราให้เชอถูก ไม่ใช่เป็นการ
 เชอเฉไฉหรือเป็นความเชอที่คดอนแคนไม่คงมั่น,
 ศรัทธาคือความเชอที่เฉไฉนี้ เนื่องมาจากการที่ไม่
 ได้ดับฟังให้รู้จักพระพุทธศาสดา หรือว่าเกิดจากการ
 ทนบถอพระพุทธศาสดาโดยถอตาม ๆ กันมา ซึ่งหนัก
 ไปทางวัตถุ ไม่ใช่หนักไปในทางที่มุ่งเขาถึงศวธรรม
 ซึ่งเป็นหตักของพระพุทธศาสดาโดยแท้จริง, ดังจะ

เห็นได้ว่า เราสร้างพระพุทธรูปเพื่อเป็นเครื่องสักการะ
 บูชา เป็นวัตถุที่จงใจให้ระดกถึงพระพุทธเจ้า เพื่อ
 เกิดความศรัทธาในพระองค์ เพื่อนำเอาธรรมของพระ
 องค์มาปฏิบัติ, แต่ว่าต่อมาก็เชื่อเฉไฉไปจนกลายเป็น
 เครื่องรางซึ่งห่างไปจากหลักเดิม, คนดกมเครื่องราง
 คนร้ายกมเครื่องราง, แลวก็ต่างมุ่งให้เครื่องรางห
 คุ้มครองบองกันตนทั้งในทางทำดี ทั้งในทางทำร้าย,
 เป็นผู้ร้ายจะฆ่าเขาหรือจะปล้นเขา กมเครื่องรางคุ้มมิ
 ให้เป็นอันตรายในการที่จะทำการร้าย, ตลอดจนตำรวจ
 กมเครื่องรางบองกันไม่ให้เป็นอันตรายในการที่จะจับ
 คนร้าย, นเป็นความเชื่อที่ใดห่างไกลออกมา, แต่ว่า
 ก็ไม่ใช่ว่าจะเป็นสิ่งที่มีโทษทงหน ถ้านับถือให้ถูกต้อง
 คือให้เป็นทพงของจิตต์ใจ สำหรับในการที่จะกระทำ
 ความดีแล้ว ก็ย่อมสามารถที่จะอำนวยความสะดวกให้
 ตามสมควร, แต่ก็ต้องปรับเขามาหาหลักว่าถูกต้องอย่าง
 ไร ควรอย่างไร ด้วยการที่มาสักดบฟังให้รู้จักพระ-

พุทธศาสนาคำว่าเป็นอย่างไร จนถึงสามารถรู้และปฏิบัติ
 ธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนนั้น, เมื่อเป็นเช่นนั้น
 ศรัทธาก็จะตรง ความปฏิบัติก็จะตรงตามไปด้วย.

เมื่อทำศรัทธาให้ตรงแล้ว ก็จะต้องทำศรัทธาให้
 ตงมั่นด้วย, ดังจะเห็นได้ว่าในบางคราว คิดว่า
 ศรัทธาตงมั่น รับผิดชอบแต่ขอเว้นจากการปาณาติบาต
 ไปจนถึงขอเว้นจากการดมนำเมา, แต่ครั้นไปพบสัตว์
 ที่จะพึงฆ่า, ไปพบทรัพย์ที่จะพึงลัก บางทีถ่าน้อย ๆ ก็
 ไม่ได้ แต่ถ่าน้ำที่ไปพบมาก ๆ, หรือบางทีไปพบ
 เพื่อนฝูงที่เป็นนักดมนำเมา, ศรัทธาหายไปเสียแล้ว, ก็
 กัดบ่ประพฤตินในทางฆ่าสัตว์บ้าง ลักทรัพย์บ้าง ประ-
 พฤติผิดในทางกามบ้าง พูดเท็จบ้าง ดมนำเมาบ้าง,
 หนีศรัทธาไม่ตงมั่น, ฉะนั้นต้องทำศรัทธาให้ตงมั่น การ
 ปฏิบัติจึงจะตงมั่น.

การที่จะทำศรัทธาให้ตงมั่นนั้น ต้องอาศัยมกาดังใจ
 ด้วยการฝึกหัด ชุ่ม บ่ม อบรมใจให้เข้มแข็งที่จะ
 ประพฤติกความดี, พยายามตั้งใจดีในทางที่ดี แข็ง

ใจที่จะกระทำความดี ไม่อ่อนไปตามความชั่ว, น้เห็ดะ
 เป็นหลักของสมาธิ คือตั้งใจมั่น หมายความว่า ตั้ง
 ใจมั่นไว้ในทางของความดี แข็งใจไว้ในทางของความดี
 ไม่อ่อนไปตามความชั่ว.

อีกประการหนึ่ง เกี่ยวกับความเห็น คือเพราะ
 เห็นว่าคัด คือความประพฤติดเช่นนั้น ยังไม่สามารภ
 ที่จะอำนวยความสะดวกที่ประสงค์ให้ได้ จึงทงคัดเดี่ยว. เพราะ
 ฉนั้น คนเราจึงแบ่งออกเป็น ๒ พวก คือพวกที่ไม่ถือ
 คัด เพราะเห็นว่าการประพฤติดทุจริตผิดคัดเป็นเหตุ
 ให้ได้ผล และได้อย่างเห็น ๆ, อีกพวกหนึ่ง คือพวกถือ
 คัด เพราะเห็นว่าถือคัดเป็นเหตุให้ได้ผลดี.

คราวนมาพิจารณาดูว่า ถือคัดได้อะไร เดี่ยวอะไร
 ไม่ถือคัดได้อะไร เดี่ยวอะไร.

การไม่ถือคัด เมื่อฆ่าสัตว์ก็สามารภที่จะได้เนื้อ
 มาเป็นอาหารเป็นต้น หรือได้ฆ่าสัตว์ประรรณนา, การ
 ดักทรัพย์ได้อะไร ก็ได้ทรัพย์ บางทีได้มาก ๆ จนร่ำ-
 รวย, การประพฤติดผิดในกาม การพูดเท็จ การดื่ม

ดูราได้อะไร ก็ได้ตามที่กระทำนั้น, แต่พวกที่ไม่ถือศีล
 ซึ่งประพฤติดังที่วานน ก็ไม่ใช่ได้อย่างเดียว ต้องเสีย
 เหมือนกัน คือ เสียความไม่มีเวร ไม่มีภัย, คราว
 เมื่อรักษาศีลเสียอะไร, เมื่อเว้นจากการฆ่าสัตว์ของ
 เสียโอกาสที่จะได้ฆ่าสัตว์, ไม่ดักทรัพย์ก็เสียโอกาสที่
 จะได้ทรัพย์, ไม่ประพฤติผิดในกาม ไม่พูดเท็จ ไม่
 ดมสุราและเมรัย ก็เสียโอกาสที่จะได้ประกอบกรรม
 นาน ๆ. แต่เมื่อรักษาศีล ก็ได้ความไม่มีเวรไม่
 มีภัย ได้ศีลอันดีดัง ดังที่ท่านแสดงไว้ว่า ศีลให้ถึง
 สุขคติ ศีลให้โภกสัมปัต ศีลให้ถึงความดับทุกข์ร้อน.
 ปุณฺณสามัญ ย่อมจะมีความเห็น ๒ อย่างนปะปนกัน
 แดะประพฤติไปตามความเห็น, จะประพฤติในศีลได้
 มั่นคง ก็ต้องเห็นคุณค่า เห็นโทษของความไม่รักษา
 ศีล, จะเห็นดังนใดจริงต่อเมื่อทำความเห็นให้ตรงต่อ
 กตองธรรม.

ทำความเห็นตรงต่อกตองธรรมนั้น จะทำได้อย่าง

เป็นผลโตชั่วคราว ส่วนผลเดี่ยหายมมากกว่า เพราะ
 ก่อความมเวรมภัยเป็นคณชน, ส่วนการรักษาคัด แม
 จะเสียโอกาสที่จะได้ผลบางอย่าง แต่ก็ได้ผลทดทกว่า
 คือ ความสงบเวร สงบภัย โตศถานตั้งตั้งกดาว.
 เห็น อย่าง น เหนะ จง เป็น ความเห็น ทตรงทถูกคดอง
 ธรรม. ความรู้จักพิจารณาเทียบเคียงผิดชอบชั่วดี
 ลงความเห็นตัดสินให้ถูก ให้ตรงคลองธรรมนี้ เป็น
 ทัชขัญญา ที่ทำให้มนุษย์เป็นสัตว์โลกพิเศษกว่าสัตว์
 ร่วมโลกเดียวกัน, ถ้าขาดขัญญานี้เสียแล้ว ก็ไม่มี
 อะไรที่ทำให้พิเศษกว่ากัน. แดะเมื่อมีความเห็นตรง ก็
 สามารถประพฤติความดีชน ตามทมความเห็นตรงชน
 ได้เพียงไร.

อีกประการหนึ่ง ความรู้ความเห็นธรรม อันเป็น
 ขอทครบ ๓, ขอน เป็นขอดีสำคัญมาก พุทธศาสนิกผู้นับ
 ถอพระพุทธศาสนาแม่จะเป็นผู้ทมความเห็นตรงในทาง
 ปฏิบัติแล้ว ถ้าขาดความรู้ความเห็นธรรมเดี่ยแล้ว

กษอว่าเป็นพุทศาคัดนึกเพียง ครึ่งเดียว หรือ เพียง ส่วน
 เดียวเท่านั้นยังไม่เต็มท, จะเป็นพุทศาคัดนึกเต็มท
 กตองมีความรุเห็นธรรม, ความรุเห็นธรรม กตาว
 ง่าย ๆ ก็คือความรุความเห็นในสังทรวมกันอยู่เป็น
 กตุมเป็นกอนหนวามความเกิดมความดับเป็นธรรมคาไม่
 เห็นแต่เกิดแห่งส่วนทรวมกันอยู่เท่านั้น มองทะดูเกิด
 ไปให้เห็นดับ อันเป็นความเลื่อมต้นแตกตตายแห่ง
 ส่วนหน ๆ ด้วย, เห็นอย่างนเรยกอกกอย่างหนงว่าเห็น
 คคิธรรมดา, เมื่อทำคามเห็นในคคิธรรมดานใหม่ชน
 ได้แล้ว ก็ดำมารถบั้นเทาความโธภ ความโกรช
 ความหดงกันเป็นเหตุให้ประพฤคคิต และเป็นเหตุระ
 ความมัวเมาประมาทความยึด ถอ ให้เบาบางดงไปได้.
 มคควอย่างเด่าว่า พระราชอนุชาของพระเจ้าอโคกมหา
 ราช ตั้งอยู่ในฐานะเป็นพระยุพราช ในคราวหนงได้
 เล็ดจไปดำเนอ ได้เห็นฝูงเหอเดินกันอยู่อย่างรา
 เริง จึงมาคคิควาหมีเหอเหต่านเพียงแต่กนหนญาเท่านั้น

ยงมีความคณองกนอยุ่เช่นน ก็ในพวกรกษุที่พระ-
 เจ้าอโศกมหาราชทรงทนุบำรุงด้วยประการต่าง ๆ เช่น
 ให้ได้อาหารที่ดี ๆ เป็นต้น จะไม่มีความคณองด้นุก
 ด้นานบ้างเดา, เมื่อเล็ดจกด้บจากดาเหนือแล้ว จึงได้เข้า
 เผาพระเจ้าอโศกมหาราช กราบทูลความคิดนให้ทรง
 ทราบ. พระเจ้าอโศกมหาราชทรงหาเหตุทำเป็นเหมือน
 กรวดอย่างมากแล้ว ก็รับสั่งให้พระอนุชาซึ่งเป็นพระ
 ยุพราชนหนเสวยราชด้มบัค ๗ วัน พ้นจาก ๗ วันแล้วจก
 ให้นำค้วไปประหารชีวิตเดย. ฝ่ายพระยุพราชอยู่ใน
 ราชด้มบัค ๗ วัน แต่วานกอยู่ว่าอีก ๗ วันเราจะตาย
 พอด่วงมาไดวันหนงกนกวาอีก ๒ วันเราจะตายเรื่อย ๆ
 มาเช่นนจนถึงอีก ๑ วันเราจะตาย ไม่เป็นอันด้รงด้นาน
 ไม่เป็นอันเสวยไม่เป็นอันบรรทม ก็ทรงชูปผอมลงไป
 โดยดำค้บ. ฝ่ายพระเจ้าอโศกมหาราชก็ทรงถามว่า
 ก็เชอเสวยราชด้มบัคอยูเช่นน, บริบูรณ์ด้ด้วยความด้ช
 ค่าง ๆ เป็นอันมาก ทำไมเชอจึงเป็นเช่นน, พระอนุชา

ก็ทูลตอบให้ทรงทราบว่าจะรู้สึกเป็นสุขอย่างไร เพราะ
 มาหนักเดือนอยู่เต็มอวอก ๗ วัน อีก ๖ วัน อีก ๕ วัน
 จนถึงอีก ๓ วันจะตาย. พระเจ้าอโศกมหาราชจึงได้
 ตรัสให้ทราบว่า ที่มอบให้ด้วยราชสมบัติและภาค
 โทษไว้เช่นนั้น ก็เพื่อเป็นการสอนโดยอ้อมเพื่อให้รู้ว่
 ความคนองสนุกสนานนั้น ไม่ได้เกิดเพราะเหตุที่อยู่ใน
 ความแหวดต้อมด้วยความสุขต่าง ๆ อย่างพระยุพราช
 นั้นแหวดต้อมด้วยความสุขต่าง ๆ ยิ่งกว่าภิกษุเป็นอันมาก
 แต่ว่าก็หาความสุขไม่ได้, เพราะอะไร, ก็เพราะนึก
 ถึงความตายที่จะมแก่ตน เพราะฉะนั้นจึงไม่รู้สึกเป็น
 สุข. ก็พวกภิกษุที่พระเจ้าอโศกมหาราชทรงทนุบำรุง
 นั้นนึกถึงความตายอยู่เต็มอวอก ๆ ไฉนจึงมีความคนอง
 สนุกสนานได้. นเป็นเรื่องที่ดำชกให้เห็นว่าการที่เรา
 มาคว่หนึ่งถึงความเกิดความดับอยู่เต็มอวอก อย่างต่าก
 เป็นเหตุให้เกิดความไม่ประมาท ยบยงความ
 คนองไปในทางประพฤตชวเสี่ยหาย และให้รบเร่ง

ประพาศความดีความชอบให้ทันกาลทันเวลา อย่าง
 ดั่งก็ให้เขาถึงธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้, พระพุทธเจ้า
 ได้ทรงแสดงว่า โภณฑัญญะได้รู้แล้วหนอ โภณฑัญญะ
 ได้รู้แล้วหนอ ก็คือหมายความว่า รุกคิธรรมดานเอง,
 ดั่งที่ท่านแสดงไว้ว่า พระโภณฑัญญะพึงประชุมเทศนา
 แล้วก็เกิดธรรมจักษุดวงตาเห็นธรรมว่า ดั่งใดดั่ง
 หนงมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา ดั่งหนงทั้งหมดมีความ
 ดับไปเป็นธรรมดา เพราะฉะนั้น ความรู้เห็นในคติ-
 ธรรมดาน จึงเป็นเหตุสำคัญของพระพุทธศาสดาที่
 จะทำให้เขาถึงพระพุทธศาสดา ซึ่งผู้เป็นพุทธศาสนิก
 ควรที่จะพยายามกระทำให้เกิดขึ้น.

รวมเหตุเป็นเครื่องนำเข้าไปสู่ความเป็นพุทธศาสนิก
 นิกเป็น ๓ ประการ คือการสดับฟังหรือการเรียน
 ให้รู้พระพุทธศาสดา (ปริยัติ) ๑, การปฏิบัติพระ-
 พุทธศาสดา (ปฏิบัติ) ๑, ความรู้ความเห็น
 ธรรม (ปฏิเวธ) ๑, เมื่อประกอบอยู่ใน ๓ ประการนี้

ก็โดยขอว่าเป็นพุทธศาสนิก คือนับถือพระพุทธศาสนา.

ขอสรุปลงในศึกษา คือ การ สำ เหนียก ปฏิบัติใน
พระพุทธศาสนาตลอดถึง^๗ เห็นธรรม. การศึกษาโดย
ตรงก็คือศึกษาสังเกตตนเองให้^๘รู้ว่า บัดนี้เรามีความ^๙
พระพุทธศาสนาอย่างไร มีการปฏิบัติอย่างไร มีความ^{๑๐}
เห็นธรรมอย่างไร แล้วศึกษาคือเรียนพระพุทธศาสนา
ปฏิบัติพระพุทธศาสนา ทำความ^{๑๑}เห็นธรรมให้เกิดขึ้น,
ความสำ เหนียกเพื่อ^{๑๒}เป็นเช่นนี้ตั้งแต่^{๑๓}เบื้องต้นมา จนถึง
ที่สุด ขอว่าการศึกษาพระพุทธศาสนา, นักศึกษาดัง
นี้แหละ คือพุทธศาสนิกผู้นับถือพระพุทธศาสนา.

เพราะฉะนั้น ท่านผู้^{๑๔}มาสดับฟังปาฐกถาธรรมใน
วณนจึงน่าที่จะได้สังเกตตาม^{๑๕}ที่แสดงมานี้ และสังเกต
ในข้อที่จะ^{๑๖}ปฏิบัติจะเห็น ตามหลักพระพุทธศาสนา
และพึงทราบ^{๑๗}ว่าผู้นับถือพระพุทธศาสนา^{๑๘}ตนเอง ทั้ง
คฤหัสถ์ ทั้งบรรพชิต ทั้งหญิง ทั้งชาย นับ^{๑๙}เนื่อง
อยู่ในพระสังฆรัตนะ ^{๒๐}ชื่อว่ากำลังพาตัวไปสู่ความ

เบนพระสังฆรัตนะด้วยกัน, เมื่อกำตั้งดำเนินไปสู่ความ
 เบนสังฆรัตนะอยู่ตราบใด พระพุทธศาสดาน่าจะชอว่ายัง
 ตั้งรงอยู่ตราบนั้น, พุทธศาสนิกนั้นแหละตั้งตั้งแต่
 พระอัญญาโกณฑัญญะ เป็นผู้ดำรงในเบื้องต้นแห่ง
 พระพุทธศาสนาฉันใด พุทธศาสนิกนั้นแหละ รวมทั้ง
 ชาวเราเหล่าพุทธศาสนิก ก็เป็นผู้ดำรงในท่ามกลาง
 ในที่สุดแห่งพระพุทธศาสนาฉันนั้น. และผูกพันเนื่อง
 อยู่ในสังฆรัตนะชื่อว่า สุปฏิปนโน ปฏิบัติ อชุปฏิ-
 ปนโน ปฏิบัติตรง เวยยาปิปนโน ปฏิบัติเป็น
 ธรรม ตัมมิจปิปนโน ปฏิบัติชอขบยง ซึ่งเป็นพระ
 สังฆคุณ. เพราะฉนั้นเมื่อตรวจดูพระสังฆคุณ เมื่อ
 เห็นมีอยู่ในตน ก็พึงมีความยินดีว่า เราเป็นผู้ผูก
 พระพุทธศาสดาซึ่งผูกเนื่องอยู่ในสังฆรัตนะ, และพึงทำ
 ความรู้สึกว่า บัดนี้ การดำรงสืบต่อพระพุทธศาสดาได้
 ตกมาเป็นภาระของเราทั้งหลายแล้ว ฉนั้นต้องช่วย
 กันดำรงสืบต่อด้วยการศึกษาให้เข้าถึงพระพุทธศาสดา

โดยแท้จริง.

ในที่สุดนี้ ขออำนาจความประพฤติปฏิบัติที่ทำให้
 เป็นพุทธศาสนิกทั้งในทางที่เข้าถึงธรรม ทั้งในทางนับ
 ถือโดยวัตถุที่เนื่องกัน จึงอำนาจให้ท่านพุทธศาสนิก
 ทั้งหลายประดับความดีความเจริญทั่วกันเทอญ.

ร. พ. มหามกุฏฯ หน้าวัดบวรนิเวศฯ กรุงเทพฯฯ

นายพินิจ อู่สำราญ ผู้พิมพ์โฆษณา ๒๔๖๕

พิมพ์ที่โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย

หน้าวัดบวรนิเวศวิหาร

ถนนพระสุเมรุ อำเภอพระนคร

นายพินิจ อู่สำราญ ผู้พิมพ์โฆษณา

พ.ศ. ๒๔๙๔